

بهترین بازیهای آلخین

(دورهٔ کامل ۱۹۴۲-۱۹۰۸)

آلساندر آلخین

گردآوری و تنظیم: دکتر جان فان

ترجمه: خشایار بهاری

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

بهترین بازی‌های آلمین (دورهٔ کامل ۱۹۴۲-۱۹۰۸)

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

جان فان

WWW.ACHMAZSTORE.IR

ترجمه

خشایار بهاری

انتشارات فرزین

سرشناسه	: آرخین، آلكساندر آلكساندروویچ، ۱۸۹۲-۱۹۴۶ م.
عنوان و نام پدیدآور	: بهترین بازی های آرخین (دوره کامل ۱۹۰۸-۱۹۴۲) / نویسنده آلكساندر آرخین، گردآورنده و تنظیم جان نان؛ ترجمه خشایار بهاری ۱۳۹۶
مشخصات نشر	: تهران: فرزین، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۶ ص.: مصور، جدول
شابک	: ۱-۳۶-۶۲۵۶-۹۶۴-۹۷۸ : ۲۳۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی : Alexander Alkhine's best games
موضوع	: ۱- شطرنج - بازی ها ۲- شطرنج - راهنمای آموزشی.
شناسه افزوده	: الف. نان. جان. ۱۹۵۵- Nunn. John. ب. بهاری، خشایار. ۱۳۴۰- مترجم.
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۶ ب۹ ۱۴۵۲/۱۷ GV
رده بندی دیویی	: ۷۹۴/۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۸-۲۰۴۰۴ م

فرزین
انتشارات فرزین

ACHMAZ
 فروشگاه تخصصی شطرنج

بهترین بازی های آرخین (دوره کامل ۱۹۰۸-۱۹۴۲)

نویسنده: الکساندر آرخین

گردآوری و تنظیم: جان نان

ترجمه: خشایار بهاری

چاپ دوم: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰

چاپ و صحافی: طیف نگار

بها: ۲۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-964-6256-36-1

شابک: ۱-۳۶-۶۲۵۶-۹۶۴-۹۷۸

انتشارات فرزین: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴

تلفن فروشگاه: ۰۶ ۲۴ ۴۶ ۶۶ - ۷۴ ۱۷ ۵۸ ۶۶

فهرست

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتاری از قهرمان جهان، گری کاسپاروف
۲	مقدمه دکتر «جان نان»
۴	افزوده مترجم
۵	۱- دوره جوانی در روسیه
۳۵	۲- تورنمنتهای بزرگ، خارج از روسیه
۷۵	۳- رودر روی حریفانی بزرگ
۹۱	۴- تورنمنت بزرگ «بادن بادن» (۱۹۲۵)
۱۰۳	۵- دو پیروزی درخشان بر روینشتاین
۱۰۷	۶- پیکار مقدماتی با دکتر ایوه (۱۹۲۶)
۱۱۳	۷- تورنمنت نیویورک (۱۹۲۷)
۱۲۲	۸- رویارویی دو جانبه ۱۹۲۷ با کاپابلانکا و کسب مقام قهرمانی جهان
۱۴۵	۹- دفاع از عنوان قهرمانی در مقابل بوگولیوف (۱۹۲۹)
۱۵۲	۱۰- تورنمنت بزرگ «سان رمو» (۱۹۳۰)
۱۶۹	۱۱- تورنمنت بزرگ بلد (۱۹۳۱)
۱۹۷	۱۲- دفاع مجدد از عنوان قهرمانی جهان در مقابل بوگولیوف (۱۹۳۴)
۲۱۱	۱۳- از دست دادن موقت عنوان قهرمانی جهان (۱۹۳۵)
۲۲۲	۱۴- دوره دو ساله فطرت
۲۵۷	۱۵- باز پس گیری عنوان جهانی از دکتر ایوه (۱۹۳۷)
۲۸۳	۱۶- تورنمنت بزرگ «آورو» (۱۹۳۸)
۲۸۹	۱۷- سالهای پایانی چهارمین قهرمان جهان
	۱۸- فهرست نام حریفان و شماره بازیها
	۱۹- فهرست بازیها

پیشگفتاری از قهرمان جهان، گری کاسپاروف

«بهترین بازی‌هایی که تا به حال دیده‌اید کدامند؟»

از هر که می‌خواهید پرسید، قطعاً در پاسخ چند بازی از آلخین خواهید یافت. دو بازی او در برابر رتی (بادن بادن - ۱۹۲۵) و بوگولیوف^۱ (هستینگز - ۱۹۲۲)، در زمره درخشان‌ترین آثار تاریخ شطرنج شمرده می‌شوند. اما شهرت آلخین تنها به کیفیت خارق‌العاده بازی‌ها، و یا مدت طولانی حفظ عنوان قهرمانی جهان محدود نمی‌شود؛^۲ چه از او تفسیرهای بی‌همتایی نیز به یادگار مانده است که بر مقام رفیعش در قله تاریخ شطرنج می‌افزاید. هیچ دانشجوی جدی شطرنج، خود را از بررسی عمیق تفسیرهای آلخین بی‌نیاز نخواهد یافت. کتاب حاضر پاسخی درخور به این نیاز دوست داران شطرنج، و در برگیرنده بهترین آفریده‌های ذهنی آلخین است.

بازی‌ها و نوشته‌های آلخین، از همان اوان کودکی تأثیری فوق‌العاده عمیق بر من نهاد. همواره در پی آن بودم که جوهر سبک دینامیک نخستین قهرمان روسی‌الاصول جهان را که در سال ۱۹۲۷ عنوان جهانی را از کاپابلانکا ربود، دریابم؛ و در این گام، شیفته دریای پیچیدگی‌های نهفته در ایده‌های او گشتم. حملات آلخین به گونه‌ای ناگهانی و چون آذرخشی مهیب در آسمان صاف ظاهر می‌شوند. دکتر ماکس ایوه که به طور موقت و در فاصله سال‌های ۱۹۳۵ تا ۱۹۳۷ عنوان جهانی را از آلخین بازگرفت، درباره او چنین می‌گوید:

«آلخین به شاعری می‌ماند که از هر آن چه که به سختی الهام شخص را برمی‌انگیزد، اثری هنری خلق می‌کند. هر چه پوزیسیون دشوارتر باشد، ایده او نیز به همان نسبت زیباتر است.»

دکتر امانوئل لاسکر هم در این باره نظری مشابه دارد:

«آلخین شیفته آزمودن تجارب تازه است و اعتقاد راسخ دارد که این، سبک و خلاقیت او است که بر صفحه فرمان می‌راند.»

سبک آلخین همواره الگوی من در پشت میز بوده و تلاش کرده‌ام آن را به گونه‌ای در خود بازپرورانم. در نتیجه، با نوعی احساس درونی به آن وابسته شده‌ام. امیدوارم خواننده این کتاب هم به گونه‌ای مشابه از شاهکارهای آلخین تأثیر پذیرد.

گری کاسپاروف؛ باکو - ۱۹۸۹

۱ - بازی‌های ۳۷ و ۲۶ از همین کتاب - مترجم.

۲ - آلخین از سال ۱۹۲۷ تا ۱۹۳۵، و بار دیگر از ۱۹۳۷ تا زمان مرگش در ۱۹۴۶، که در تنهایی و تهی دستی در کشور یرتغال رخ داد، قهرمان جهان بود.

مقدمه دکتر جان نان

نخستین بار در یازده سالگی با دوره سه جلدی مجموعه بهترین بازی‌های آلمین آشنا شدم. پیش از آن با کسب موفقیت‌های متعدد در مسابقات نوجوانان، به این نتیجه رسیده بودم که شطرنج بازی چندان دشواری نیست. اما پس از چیدن تمامی ۲۲۰ بازی دو جلد اول (شامل بازی‌های سال‌های ۱۹۰۸ تا ۱۹۲۳، و ۱۹۲۴ تا ۱۹۳۷) از خود پرسیدم: «چگونه می‌شود یک انسان این گونه بازی کند؟ مگر می‌توان این همه چیز را در طول یک بازی دید؟» من به خصوص از بازی آلمین در برابر روبینشتاین (سمرینگ - ۱۹۲۶؛ بازی ۴۲ از همین کتاب) و حرکت $f2 \times d3!$ ی ۱۸...، به کلی جا خوردم. بعید به نظر می‌رسید حرکتی نیرومندتر از بازپس‌گیری بدیهی در $c3$ وجود داشته باشد؛ اما پس از آنالیز چندین باره همگی خطوط، متقاعد شدم که $f2 \times d3!$... به برد حتمی می‌انجامد. اما این‌گونه حرکات چگونه به ذهن آلمین خطور می‌کرد؟ حتی امروزه هم که یافتن این نوع ترکیب‌ها به اندازه سابق ناشدنی نیست، به هیچ روی از میزان جذابیت فوق‌العاده بازی مزبور کاسته نشده است. به عقیده من وجه اصلی نبوغ آلمین، توان وی در کشف پیچیدگی‌های غیر منتظره در پوزیسیون‌هایی است که اکثر بازیکنان به حرکات اتوماتیک و کلیشه‌ای روی می‌آورند. نمونه دیگری از این حرکات، $c7!$ در بازی ۱۹، و ایده $dxe5$ و $f4!$ در بازی ۴۷ است.

با توجه به آشنایی زود هنگام من با گلچین آثار آلمین، ایده چاپ ویرایش «جبری» بازی‌ها به قدر کافی مهیج بود و به تدریج به تکلیف عمده من تبدیل شد. اما برخلاف تصور اولیه، برگردان «جبری» بازی‌ها فقط بخش کوچکی از کار بود، زیرا به طور هم‌زمان ناگزیر از تصحیح تعداد زیادی از اغلاط موجود در کتاب اصلی، ویرایش تفسیرهای کلام به کلام، و مرتب کردن بازی‌ها به ترتیب زمانی هم شدم. همچنین افزودن برخی پانویس‌ها یا توضیحات اضافی بر تفسیرهای اصلی را نیز اجتناب‌ناپذیر یافتم (به جز بازی ۱۱۸، که به دلیل گستردگی میزان اصلاحات، متن به کلی باز نویسی شده و پانویس‌ها هم در ضمن متن اصلی آمده‌اند). بررسی دقیق این پانویس‌ها را اکیداً به خواننده توصیه می‌کنم؛ به خصوص در برخی بازی‌های مشهور چون رتی - آلمین، بادن بادن (۱۹۲۵) و آلمین - بوگولیوبف، ناتینگ‌هام (۱۹۳۶). شاید بعضی خوانندگان از تعداد زیاد اشتباهات موجود در تفسیرهای آلمین شگفت زده شوند؛ اما واقعیت این است که با مطالعه و بررسی این کتاب، براحترام من به آلمین و تحسین دستاوردهایش افزوده نیز شد؛ و تنها نقطه ضعف تفسیرها که به بروز اشتباهات فوق‌انجامیده، از این رویه معمول مفسرین نشأت گرفته است که «چون من بازی را برده‌ام، بنابراین همگی ادامه‌های ممکنه دیگر نیز به برد من می‌انجامد».

و اما چند نکته دیگر: بازی‌های ۱ تا ۱۰۹ توسط خود آخین، و باقی مانده توسط سی. اچ. آکساندر تفسیر شده‌اند. تمامی پانویس‌ها از من، و تعداد کمی هم از گراهام بورگس است که البته در جای خود مشخص شده‌اند. آخین در تفسیرهای خود، علائم \pm و \mp را به ترتیب برای «برتری آشکار سفید» و «برتری آشکار سیاه» به کار برده است.^۱

بازی‌های این کتاب، حاصل عمر یکی از بزرگ‌ترین نوابغ در کل تاریخ شطرنج است. آموختنی‌های این مجموعه، حد و مرزی ندارد.

جان نان

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

۱- این موارد در ترجمه با ذکر عبارات فارسی فوق، و بدون رجوع به علامات مشخص شده‌اند - مترجم.

افزوده مترجم: این کتاب گلچینی از دوره سه جلدی بهترین بازی های دکتر الکساندر آلمخین، و در بردارنده بازی های برگزیده وی با برجسته ترین شطرنج بازان معاصر اوست. کتب مزبور، تحت عناوین زیر به زبان انگلیسی ترجمه و منتشر شده اند:

۱- بهترین بازی های من؛ دوره ۱۹۰۸ تا ۱۹۲۳ (سال انتشار: ۱۹۲۷)

۲- بهترین بازی های من؛ دوره ۱۹۲۴ تا ۱۹۳۷ (سال انتشار: ۱۹۳۹)

۳- بهترین بازی های آلمخین؛ دوره ۱۹۳۸ تا ۱۹۴۵ (سال انتشار: ۱۹۴۹)

گزینش بازی ها در سال ۱۹۹۶ با نظارت انتشارات بتس فورد (Batsford) و توسط استاد بزرگ انگلیسی، جان نان صورت گرفته است.

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

بازی ۱

ویگود چیکوف - آلخین

روسیه، ۱۹۰۸

روی - لویز

1.e4 e5 2.♘f3 ♘c6 3.♙b4 a6
4.♙a4 ♘f6 5.O-O ♙c5
6.♘xe5

سفید همچنین می تواند 6.c3 بازی کند که در این صورت بهترین پاسخ سیاه، 6...♙a7 است که در بازی یاتس - آلخین (هستینگز ۱۹۲۲) پی گرفته شد:

7.d4 (7.♖e1 ♘g4! 8.d4 exd4
9.cxd4 ♘xd4! 10.♘xd4 ♙h4!;
7...♘xe4 8.♙e2 f5
9.dxe5 O-O 10.♘bd2 d5 11.exd6
♘xd6 12.♙b3+ ♙h8 13.♘c4 f4
14.♘ce5 ♘xe5 15.♘xe5 ♙g5
16.♙d2 ♙h3 17.♙d5 ♖ae8
18.♖fe1 ♖e6! 19.♙d3 ♙e3;

سیاه با این حرکت به چیزی بیش از تساوی دست نیافت، حال آن که با حرکت 19...♙xg2 و سپس 20...♖xe5 خیلی ساده، یک پیاده پیش می افتاد.

6...♘xe5 7.d4 ♘xe4! 8.♖e1

پس از ادامه زیر:

8.dxc5 ♘xc5 9.♙d4 ♙e7!
10.♙f4 f6;

که در بازی دکتر گرون - آلخین، پورتس ماوت (۱۹۲۳) دنبال شد، سفید جبرانی کافی برای پیاده کسب نکرد. در صورت 8.♙e2 (تاکاکس - آلخین، وین ۱۹۲۲)، آنگاه ادامه:

8...♙e7 9.♙xe4 ♘g6 10.c4 O-O
11.♘c3 f5

به شانس های خوبی برای حمله می انجامد. این بازی جالب، این گونه ادامه یافت:

12.♙f3 ♘h4 13.♙d3 b5 14.♙b3
♙h8 15.♙f4 ♘g6 16.♙d2 ♙b7
17.♖fe1 bxc4 18.♙xc4 d5
19.♙b3! c5! 20.dxc5 d4 21.♘a4
♙e4 22.♙c4 ♙g5 23.♙c1
♙xd2 24.♙xd2 ♘h4 25.f3 ♙xf3
26.g3;

و حالا سیاه می توانست با ترکیب برنده زیر به پیروزی برسد:

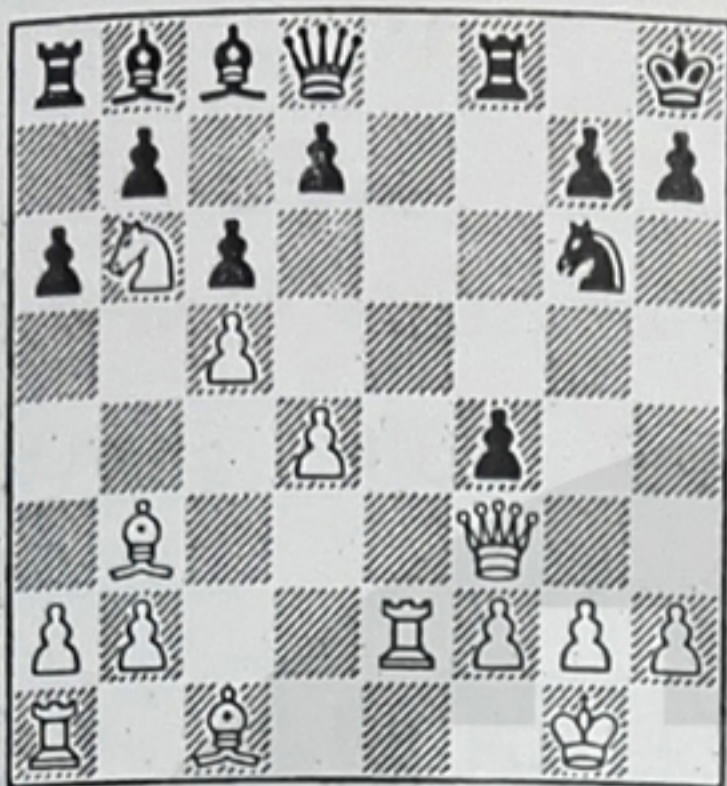
26...f4 27.gxh4 ♙xh4;

چه، در صورت 28.♙c2 آنگاه ادامه زیر، کار را تمام می کرد:

28.♙c2 d3! 29.♙xd3 ♖ad8.
8...♙e7 9.♖xe4 ♘g6 10.♘c3
O-O 11.♘d5 ♙d6!

حفظ این فیل از اهمیت بالایی برخوردار است. اکنون که سیاه اکثر مشکلات گشایشی اش را برطرف کرده، در ادامه حداقل باید بتواند تساوی را تأمین کند.

16.c5 ♖b8 17.♘b6

17...d5!!

بهرتر بود سفید این قربانی درست رخ را نمی پذیرفت، چرا که پس از ادامه زیر:

18.♘xc8! (18.♖c2? ♔g5!)

18...♔xc8 19.♖c2!

به برتری جزئی می رسید. می توان طمع سفید در گرفتن رخ را درک کرد، چرا که حمله نیرومند پیامد سیاه، چندان به چشم نمی آید.

18.♘xa8 ♘h4 19.♔c3

(19.♔h5? g6 20.♔h6 ♘f5,

21...♘xd4)

پس از 19.♔d3! پیچیدگی های جالبی

پدید می آید. یک شاخه محتمل چنین است:

19...♖f5 20.♔c3 (20.♔d1 ♔g5!)

20...f3 21.♖e3! (21.gxf3 ♔f6 22.f4

♖g4) 21...fxg2 22.f3! ♔g5!

23.♖e5 (با تهدید ♖xh2+ ...)

نیست.

12.♔f3 (12.c4 f5 13.♖e1 c5!#)

12...f5

یک پیشروی زود هنگام. اکنون سفید با انتقال فیل سفیدروی خود به خانه b3، تمپ مهمی به دست آورده و متقابلاً سیاه امکان ...c5 را از دست می دهد. طرح درست، 12...b5 13.♖b3 ♖b7 بود که به خلق شانس های بسیار خوبی برای سیاه می انجامید.

13.♖b3! ♔h8

آشکار است که به خاطر در پیش بودن مات در چهار حرکت، رخ را نمی توان گرفت:

14.♘e7+ ♔h8 15.♘xg6+ hxg6

16.♔h3+ ♔h4 17.♔xh4 مات

14.♖e2 f4

تدارک 15...c6. اگر سیاه 14...♔h4 بازی می کرد، آنگاه سفید با ادامه

15.h3 ♔xd4 16.c3 ♔c5 17.♖e3

♔c6 18.♖d4

به حمله نیرومندی دست می یافت.

15.c4 c6

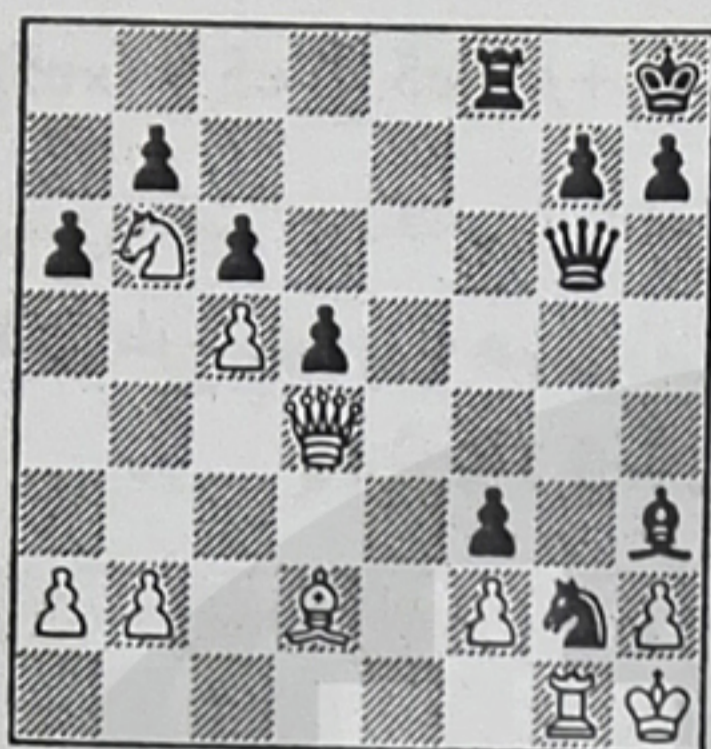
با تدارک قربانی رخ در حرکت هفدهم. حرکت 15...c5 با پاسخ 16.♖c2 روبه رو می شد؛ همچنین ادامه 16.c5 15...♔g5 ♘h4 به خاطر پاسخ 17.♔g3! کافی

* اما سفید پس از ادامه 16.♔h5 ♖a7 15.b4 ♖xc5 14.dxc5 که تهدید کشنده

17.♖g5 را به دنبال دارد، به برتری قطعی می رسد، زیرا سیاه باید امکان ♖b3 و سپس c5 را نیز

در نظر بگیرد. بنابراین پاسخ درست به 12.c4، 12...b5 است (با تساوی).

27. ♖g1 (تنها حرکت) 27... ♙h3 ♙xe5! 24. ♙xg5 ♙xd4+
28. ♜b6 25. ♚xd4 ♜xf3+ 26. ♚xg2 ♜xd4

27. ♜b6 ♙e4+ 28. ♚g3 ♖f3+
29. ♚h4 ♙f5!; با مات در چند حرکت.
حرکت متن، از جهتی حمله سیاه را ساده می‌کند، چه او اکنون تهدید مهیب قربانی وزیر را دارد.

28... ♜f4! 29. ♖xg6 ♙g2+
30. ♖xg2 ♜xg2+ 31. ♚g1 ♜e2+
32. ♚xg2 ♜xd4 0-1.

19...f3 20. ♖e5

حرکتی اجباری. پس از حرکت ظاهراً معقول 20. ♖e3 سیاه بدین گونه به پیروزی خواهد رسید:

تعویض وزیرها، تیر خلاص بر امیدهای سفید است.

20... ♚g5! 21.g3 ♙xg3! 22.hxg3
♚xg3+ 23.fxg3 ♜f2+ 24. ♚f1
♙h3+.

بازی ۲

آلخین - لون فیش

باشگاه سنت پترزبورگ، تورنمنت زمستانی ۱۹۱۲

شروع پیاده وزیر

1.d4 c5

این پیشروی پیاده، حتی پس از حرکات 1... ♜f6 2. ♜f3 نیز کماکان بد است. از دید ما حتی یک اشتباه اساسی در شروع بازی به شمار می‌رود که با پیشروی پیاده مرکزی سفید، برتری پوزیسیون دردم نصیب او خواهد شد.

2.d5 ♜f6 3. ♜c3 d6 4.e4 g6

(باخانه ضعف d6. 5. ♙c4; 4...e6?)

20... ♙xe5 21.dxe5 ♜xg2!

(با تهدید ♙h4-h3...)

22. ♚d4 ♚d7 (22... ♜f4!

23. ♙xf4 ♚h4!) 23.e6

حرکتی مأیوسانه! اگر چه سفید پس از ♙h3 حرکتی 23. ♚h1 نیز دفاعی در قبال 24... ♜e1! ندارد.

23... ♚xe6 24. ♙d2 ♚g6!

(24... ♚h3?! 25. ♙c3 ♖g8 26. ♚e5

♜f4 27. ♚g5 ♙g4? 28. ♙xg7+!

25. ♙h1 (25. ♙c2 (با کیش دائم. †

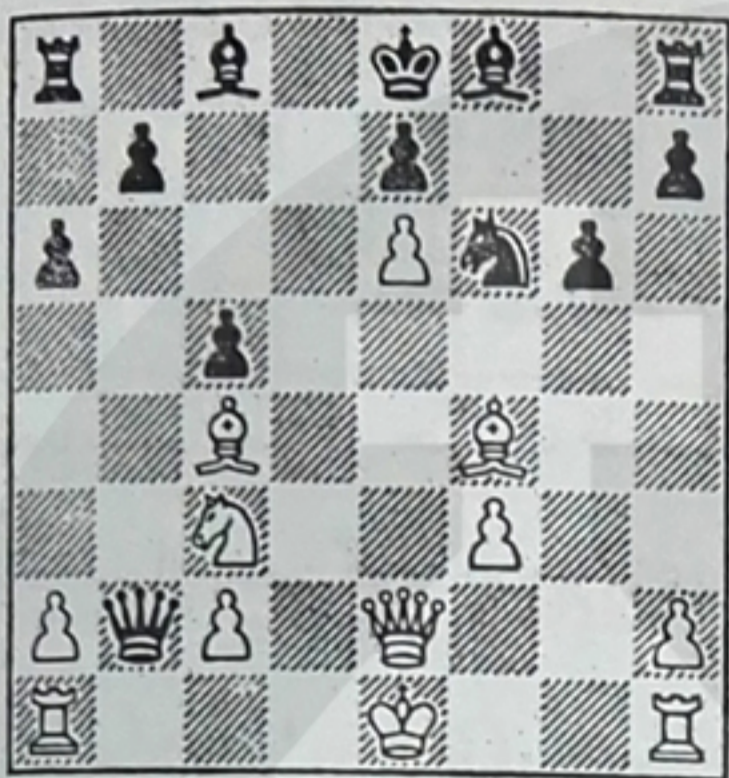
با پیروزی 25. ♙f1 ♙h3; یا 25. ♙e1;

25... ♚xc2 26. ♚h1 ♚g6 (سیاه.

† در این شاخه، 27...h6 به پیروزی فوری سیاه می‌انجامد.

را سامان می دهد. سیاه با ادامه متن، اگرچه به طور هم زمان دو پیاده سفید را تهدید می کند، اما چنان که خواهیم دید در عمل ترکیب غافل گیرانه او را نادیده گرفته است.

14. ♔e2! ♔xb2

در نگاه اول، این حرکت بی خطر می نماید، چه در صورت 15. ♔d2 بازی این گونه ادامه خواهد یافت:

15... ♖h5 16. ♕e5 ♕h6+ 17. ♔d3
♕xe6 18. ♕xe6 ♖d8+;

اما سفید طرح دیگری در ذهن می پروراند.

15. ♖b5!

البته اسب قابل گرفتن نیست:

15... axb5 16. ♕xb5+ ♔d8

17. ♖d1+.

با حرکت متن، بازی در چند حرکت به پایان می رسد. سیاه چاره ای جز قبول قربانی و گرفتن دو رخ سفید ندارد.

5.f4 ♖bd7 6. ♖f3 a6 (6... ♕g7?
7.e5 dxe5 8.fxe5 ♖g4 9.e6 ♖de5
10. ♕b5+) 7.e5 dxe5 8.fxe5 ♖g4
9.e6!

این حرکت، طرح سیاه را به هم می ریزد.

9... ♖de5 10. ♕f4

10... ♖xf3+ (10... ♕g7 11. ♔e2
♖xf3+ 12.gxf3 ♖f6 13.exf7+
♔xf7 14.O-O-O

(با برتری بزرگ برای سفید.♯)

اکنون سفید انتظار ادامه 11. ♔xf3 را داشت تا با 11...fxe6! پاسخ دهد، اما:

11.gxf3! ♖f6 12. ♕c4! fxe6

13.dxe6 ♔b6

در ادامه دیگر زیر:

13... ♔xd1+ 14. ♖xd1 ♕g7

15. ♕c7 O-O 16. ♕b6;

سفید یک پیاده گرفته و با تمام قوا حمله اش

* در این شاخه، ادامه ♔xd5 13.bxc3 12... ♕xc3+ بهتر است؛ اگرچه در ادامه زیر:

14.fxg4! ♔xh1 15.O-O-O ♔c6 16.exf7+ ♔xf7 17. ♕g2,

سفید حمله مهیبی به دست می آورد. سفید می تواند بدون توسل به ریسک، این گونه ادامه دهد:

11.h3 ♖xf3+ 12. ♔xf3 ♖f6 13.exf7+ ♔xf7 14. ♕c4

WWW.ACHMAZSTORE.IR

شابک ۱-۳۶-۶۲۵۶-۹۶۴-۹۷۸-۱ ISBN 978-964-6256-36-1

فروشگاه: خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دانشگاه، شماره ۱۷۴ تلفن: ۶۶۴۶۲۴۰۶